

De moord op Margaret Thatcher

De prijzenkast van Hilary Mantel (1952) puilt aan alle kanten uit. In Londen stond maandenlang de Royal Shakespeare Company op de planken met *Wolf Hall* en *Het boek Henry*; inmiddels voegt Broadway zich daarbij; en de hoofdpersoon van de populaire serie *Homeland* speelde de rol van Hendrik VIII in de gelijknamige BBC-serie.

De wereld kijkt bovendien met spanning uit naar het laatste deel in de Cromwell-trilogie, *The Mirror and the Light*.

Hilary Mantel

De moord op
Margaret Thatcher

Vertaald door Ine Willems

MERIDIAAN
UITGEVERS

2015

Oorspronkelijke titel: *The Assassination of Margaret Thatcher*,
waaraan toegevoegd: 'The School of English'

Oorspronkelijk uitgegeven door: Fourth Estate, Londen, 2014

© Hilary Mantel, 2014

© Vertaling uit het Engels: Ine Willems, 2015

© Nederlandse uitgave: Meridiaan Uitgevers, Amsterdam 2015

© Omslagfoto: Glasshouse Images/HH

Omslagontwerp: Wil Immink Design

Foto auteur: © Joshua Irwandi

Typografie: Perfect Service, Schoonhoven

ISBN 978 90 488 2409 0

ISBN 978 90 488 2410 6 (e-book)

NUR 304

Eerste druk, mei 2015

www.meridiaanuitgevers.nl

www.overamsteluitgevers.nl

Meridiaan Uitgevers is een imprint van Overamstel uitgevers bv

OVERAMSTEL

uitgevers

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor Bill Hamilton, de man uit William IV Street:
dertig jaar verder, in dank.

Inhoud

Sorry dat ik stoor	9
Komma	35
Hartsgeheim	51
Wintertrip	57
Harley Street	65
Wegens mishandeling	85
Hoe herken ik u?	97
Op een gegeven moment houdt het hart er gewoon mee op	123
Eindpunt	139
Het Engelse instituut	147
De moord op Margaret Thatcher	179

Sorry dat ik stoor

In die dagen ging de bel niet vaak en als hij ging, trok ik me terug in de diepten van het huis. Alleen als het bellen aanhield, sloop ik over de tapijten en door de vertrekken naar de voordeur met zijn spiekgatje. We waren liefhebber van grendels en luiken, nachtsloten en stiftcilinders, deurkettingen en ramen met tralies ervoor die hoog in de muur zaten. Door het spiekgatje zag ik een geagiteerde man in een gekreukt zilvergrijs pak: rond de dertig, oosters. Hij had een stap terug gedaan van de deur en keek om zich heen, eerst naar de dichte deur tegenover de onze, toen naar de stoffige marmeren trap. Hij beklopte zijn zakken, haalde er een verfrommelde zakdoek uit en wreef ermee over zijn gezicht. Hij zag er zo wanhopig uit dat zijn zweet tranen hadden kunnen zijn. Ik deed open.

Meteen stak hij zijn handen op als om te laten zien dat hij ongewapend was, zijn zakdoek een slaphangende witte vlag. ‘Mevrouw!’ Schrikwekkend bleek moet ik hebben gezien in het licht dat beweeglijke schaduwvlekken op de betegelde wanden wierp. Maar hij ademde diep in, rukte aan zijn slodderige colbertje, haalde

een hand door zijn haar en toverde zijn visitekaartje tevoorschijn. ‘Mohammad Idjaaz. Import-Export. Sorry dat ik uw middag zo verstoort. Ik ben helemaal verdwaald. Mag ik alstublieft gebruikmaken van uw telefoon?’

Ik stapte opzij om hem binnen te laten. Ongetwijfeld glimlachte ik. Gezien het vervolg moet ik aannemen dat ik glimlachte. ‘Natuurlijk. Als die het wil doen vandaag.’

Ik liep voor hem uit en hij kwam al pratend achter me aan: een belangrijke deal, hij had hem bijna gesloten, nu doorpakken met persoonlijk onderhoud, de tijd die – hij schoof zijn mouw terug en raadpleegde een nep-Rolux – de tijd die drong; hij had het adres – weer beklopte hij zijn zakken – maar kantoor niet waar het had moeten zijn. Hij sprak rad Arabisch aan de telefoon, vloeiend, agressief, trok zijn wenkbrauwen op, schudde ten slotte het hoofd; hij legde de hoorn op de haak, keek even spijtig naar de telefoon, toen met een wrange glimlach naar mij. Een zwakke mond, dacht ik. Een man die net niet knap was: slank, vaal, gemakkelijk van zijn stuk gebracht. ‘Mevrouw, ik ben u zeer verplicht,’ zei hij. ‘Nu moet ik snel verder.’

Ik wilde hem ... wát aanbieden? Een minuutje in de badkamer? Een sanitaire stop? Ik had geen idee hoe ik het moest verwoorden. Het absurde ‘kattenwas’ schoot door mijn hoofd. Maar hij was al op weg naar de deur, al dacht ik niet (gezien de manier waarop het telefoontje was verlopen) dat ze op zijn bestemming net zo stonden te trappelen om hem te spreken als hij om hen te spreken. ‘Die krankzinnige stad,’ zei hij. ‘Altijd zijn ze straten aan het opbreken en verleggen. Nogmaals sorry,

het spijt me echt dat ik zo kom binnenvallen.' In de hal schoot zijn blik weer naar links en rechts en de trap op. 'Alleen de Britten zullen je ooit helpen.' Hij ging schielijk de hal door en wrikte de buitenvoordeur met zijn zware siersmeedijzeren scherm open, waardoor hij heel even het gedempte geraas binnenliet van het verkeer op Medina Road. De deur zwaaide terug; hij was weg. Discreet sloot ik de binnenvoordeur en verdween in de drukkende stilte. De airco ratelde als een oud-familie lid met een losse rochel. Insecticide hing zwaar in de lucht; soms liep ik al sprayend door het huis, en dan daalden lichte nevelfarden als sluiers om me heen. Ik hervatte Les Vijf van mijn leerboek en cassettebandje: *Ik woon in Djedda. Ik heb het druk vandaag. God sta u bij!*

Toen mijn man die middag thuiskwam, zei ik: 'Er kwam een verdwaalde man aan de deur. Een Pakistaan. Zakenman. Ik heb hem binnengelaten zodat hij kon bellen.'

Mijn man zei niets. De airco gierde. Hij stapte in de douche nadat hij die van kakkerlakken had ontdaan. Kwam er druipnat en naakt weer uit, ging op bed liggen, staarde naar het plafond. De volgende dag gooide ik het visitekaartje in de prullenbak.

's Middags ging opnieuw de bel. Idjaaz was teruggekomen, om zich te verontschuldigen, uitleg te geven, me te bedanken dat ik hem had gered. Ik maakte een kop oploskoffie voor hem, en hij ging zitten en vertelde over zichzelf.

Dat was in juni 1983. Ik was toen zes maanden in Saoedi-Arabië. Mijn man werkte voor een geologisch adviesbureau uit Toronto en was door het bedrijf ge-

detacheerd bij het ministerie van Petroleum en Minerale grondstoffen. De meesten van zijn collega's waren ondergebracht in 'gezinscompounds' in allerlei soorten en maten, maar alleenstaande mannen en kinderloze echtparen zoals wij moesten het doen met wat we konden krijgen. Dit was onze tweede woning. De Amerikaanse vrijgezel die er hiervoor had gezeten, was er in allerijl uit verwijderd. Boven, in dit in vier appartementen opgedeelde complex, woonde een Saoedische ambtenaar met zijn vrouw en baby, het appartement naast hen stond leeg en op de begane grond aan de overkant van de hal woonde een Pakistaanse accountant die de privéboekhouding deed van een minister. De vrijgezel had, wanneer hij het vrouwvolk in de hal of op de trap tegenkwam (de een van top tot teen gehuld in sluiers, de ander deels), hun leven kleur gegeven door 'Hallo!' te roepen. Of misschien zelfs wel 'Hi!'

Er waren geen aanwijzingen voor verdere impertinentie. Maar er was een klacht ingediend en hij verdween en wij kwamen voor hem in de plaats. Naar Saoedische maatstaven was het appartement klein. Het was gestoffeerd met beige tapijt en gebroken wit behang met een nauwelijks waarneembaar golfjespatroon. De ramen waren beveiligd met zware houten rolluiken, die je neerliet door binnen aan een hendel te draaien. Zelfs met de rolluiken open was het er schemerig en moest ik de tl-lampen de hele dag aan laten. De vertrekken werden van elkaar afgesloten door dubbele deuren van donker hout, zo zwaar als het deksel van een doodskist. Het was alsof je in een rouwcentrum woonde, met stapels stalen om je heen en opportunisten in insectengedaante die zichzelf schroeyden aan de lichten.

Hij had het diploma van een handelshogeschool in Miami, vertelde Idjaaz, en zijn handel, zijn voornaamste handel op het moment, was gebotteld water. Was het gisteren nog tot een akkoord gekomen? Hij reageerde ontwijkend; zo simpel lag het duidelijk niet. Hij wuifde: geef het tijd, geef het tijd.

Ik had nog geen vrienden in deze stad. Het sociale leven, of wat ervoor doorging, speelde zich af bij de mensen thuis: er waren geen bioscopen, geen theaters, geen auditoria. Er waren sportvelden, maar vrouwen mochten er geen gebruik van maken. ‘Gemengde’ bijeenkomsten waren niet toegestaan. De Saoedi’s gingen niet om met buitenlandse werknemers. Ze keken op hen neer als een noodzakelijk kwaad, al stonden blanke, Engelssprekende expats boven aan de pikorde. Andere, zoals bijvoorbeeld Idjaaz, waren ‘derdelandsburgers’, een etiket dat hen blootstelde aan een keur van onbarmhartigheden, schofferingen en dagelijkse kopzorgen. Indiërs en Pakistanen bemanden winkels en kleinbedrijf. Filipino’s werkten op bouwplaatsen. Mannen uit Thailand veegden de straten schoon. Bebaarde Jemenieten zaten voor winkels op het trottoir, met opgetrokken rok en hun harige benen voor zich uit, hun teenslippers centimeters van de voorbijrazende auto’s vandaan.

Ik ben getrouwd, zei Idjaaz, en met een Amerikaanse. Je zou haar moeten leren kennen. Misschien, zei hij, misschien kun je iets voor haar doen, weet je wel? Ik kon op zijn hoogst de in Djedda gebruikelijke regeling voor me zien van aan elkaar gekluisterde koppels. Vrouwen konden zich amper bewegen in deze stad; ze hadden geen rijbewijs, en alleen de rijken beschikten

over een chauffeur. Elkaar bezoeken moest dus als echt-paar. Ik zag Idjaaz en mijn man geen vrienden worden. Idjaaz was te rusteloos en zenuwachtig. Hij lachte om niets. Hij frunnikte voortdurend aan zijn kraag, hield zijn voeten in de sleetse Oxfords geen moment stil, tikte op zijn nep-Rolux, verontschuldigde zich om de haverklap. We wonen onder in de stad bij de haven, zei hij, met mijn broer en schoonzus, alleen is mijn broer op het moment terug naar Miami; en mijn moeder logeert op het moment bij ons; en mijn vrouw uit Amerika, en mijn zoon en mijn dochter, zes jaar, acht jaar. Hij haalde zijn portefeuille tevoorschijn en liet me een vreemd uitziend jongetje met een torenschedel zien: 'Salim.'

Bij zijn vertrek bedankte hij me er nogmaals voor dat ik hem zo gastvrij binnenliet. Tenslotte, zei hij, had hij hij-wist-niet-wie kunnen zijn. Maar zo zijn de Britten niet, dat ze meteen het slechtste denken van een vreemdeling in nood. Bij de deur schudde hij me de hand. Zo, dat is dat, dacht ik. Een deel van me dacht erbij: en maar goed ook.

Want je werd altijd geobserveerd, in de gaten gehouden zonder echt te worden gezien of herkend. Om de afstand tussen mijn flat en de hare te overbruggen sloeg mijn Pakistaanse buurvrouw, Yasmin, een sjaal over haar lange krullen en gluurde om het hoekje van de deur; nerveus, op haar tenen, hopte ze vervolgens over het marmer, op haar qui-vive voor het geval iemand net dát moment zou kiezen om door de zware voordeur beneden binnen te vallen. Soms, wanneer ik me begon te ergeren aan het stof dat onder de deur door naar binnen waaide en zich op het marmer ophoopte, ging ik met een bezem de

hal in. Als mijn Saoedische bovenbuurman dan op weg naar zijn auto naar beneden kwam, stapte hij zonder naar me te kijken, met afgewend hoofd, over mijn bezemvegen heen. Hij verleende me onzichtbaarheid, als blijk van respect jegens andermans vrouw.

Ik was er niet zeker van dat Idjaaz me dat respect toonde. Onze situatie was ongewoon en rijp voor misverstanden: ik ontving herenbezoek. Waarschijnlijk dacht hij dat alleen een vrouw die het gevaar opzocht, een vreemde zou binnenlaten. Al kon ik in feite geen gooi doen naar wat hij waarschijnlijk dacht. Maar met zijn handelshogeschool in Miami, met zijn tijd in het Westen moest mijn houding toch eerder wel dan niet normaal aandoen? Nu hij me kende was zijn conversatie ontspannen, vol flauwe grapjes waar hij zelf om lachte; maar ineens was er dan weer het gewiebel met zijn voet, het gefrunnik aan zijn kraag, het getrommel met zijn vingers. Al luisterend naar mijn cassettebandje had ik gemerkt dat zijn probleem in Les Negentien was voorzien: *Ik heb mijn chauffeur het adres gegeven, maar toen we daar aankwamen, was er geen huis te be-kennen.* Ik hoopte met mijn nuchtere vriendelijkheid duidelijk te maken wat alleen maar waar was: dat onze situatie simpel kon zijn omdat ik me volstrekt niet tot hem aangetrokken voelde; zozeer niet zelfs dat ik het gevoel had dat ik me moest verontschuldigen. En daar begon het fout te gaan: met mijn gevoel dat ik het nationale karakter moest uitdragen dat hij me had toebe-deeld, en dat ik moest oppassen hem niet te krenken of de vriendschap te weigeren, voor het geval hij dacht dat het was omdat hij een derdelandsburger was.

Want zijn tweede bezoek, en zijn derde, waren een

verstoring, een irritatie. Omdat ik in die stad geen keus had, had ik besloten mijn afzondering te koesteren. Ik was indertijd niet in orde en onderworpen aan een strikt medicijnregime dat me helse hoofdpijn bezorgde, me enigszins doof maakte en ervoor zorgde dat ik, ook al had ik trek, geen hap kon eten. Het waren dure medicijnen en ze moesten uit Engeland komen; het bedrijf waar mijn man werkte importeerde ze per koerier. Nieuws hierover lekte uit en de expat-echtgenotes hadden bedacht dat ik vruchtbaarheidsmedicijnen slikte, alleen wist ik dat niet, zodat onze gesprekken een bizar kantje kregen en op mij nogal bedreigend overkwamen. Waarom hadden ze het bij die gelegenheden van gedwongen bedrijfsgezelligheid in vredesnaam steeds over vrouwen die miskramen hadden gehad maar nu met een wolk van een baby in de kinderwagen liepen? Een oudere vrouw vertelde me in vertrouwen dat die twee van haar geadopteerd waren. Ik bekeek ze eens goed en dacht: jesus, waar heb je ze vandaan, uit de dierentuin? Ook mijn Pakistaanse buurvrouw koerde over de telgen die ik vast gauw zou hebben (zij was op de hoogte van de geruchten, maar ik weet haar hints aan het feit dat ze zwanger was van haar eerste en een lotgenote wilde). Ik zag haar bijna elke ochtend voor een kop koffie en een praatje en bracht haar nogal ferm aan de praat over de islam, wat niet moeilijk was: ze was een geïnformeerde vrouw en gaf graag uitleg. 6 juni: *Twee uur bij mijn buurvrouw gezeten*, staat er in mijn dagboek, *waarin we gevoeglijk de culturele kloof hebben verbreed*.

De volgende dag bracht mijn man vliegtickets en mijn uitreisvisum mee naar huis voor ons allereerste verlof over zeven weken. Donderdag 9 juni: *Grijze haar*

op mijn hoofd gevonden. Thuis waren er verkiezingen en we zaten de hele nacht op om naar de uitslagen te luisteren op BBC World Service. Toen we het licht uitdeden danste de ijzeren kruideniersdochter in mijn dromen de horlepijp op de maat van de *Lilibulero*. Vrijdag was een vrije dag, en we sliepen ongestoord door tot de oproep voor het middaggebed. De ramadan begon. Woensdag 15 juni: The Twyborn Affair *gelezen en nu en dan overgegeven.*

Op de zestiende vertrokken onze burens van de overkant van de hal in wit gehuld op pelgrimstocht. Ze belden bij ons aan voor ze gingen: Kunnen we iets voor jullie meebrengen uit Mekka? 19 juni verplaatste ik in een razend verlangen naar verandering al het meubilair in de zitkamer en tekende op: *niet per se een verbetering.* Ik schrijf dat ik ten prooi val aan *onplezierige gedachten die zich niet laten wegdrukken*, maar zeg er niet bij welke. Ik beschrijf mezelf als *koortsig, misselijk en somber.* Omstreeks 4 juli moet ik beter in mijn vel hebben gezeten, want onder het strijken luisterde ik naar de *Eroïca*. Op de ochtend van 10 juli stond ik als eerste op, zette koffie en ging naar de zitkamer, waar ik tot de ontdekking kwam dat het meubilair had geprobeerd zichzelf op zijn oude plek terug te zetten. Een leunstoel helde naar links alsof hij een dronkenmansdans deed: aan de ene kant stond hij op het tapijt, maar aan de andere had hij één poot in de lucht en bewaarde met de andere een wankel evenwicht op de rand van een petieterig prullenmandje. Met open mond schoot ik terug naar de slaapkamer. Het was de dag van het Suikerfeest, mijn man was vrij en nog maar half wakker. Ik brabbelde iets. Zwijgend kwam hij uit bed, zette

zijn bril op en liep achter me aan. In de deuropening van de zitkamer bleef hij staan. Hij keek om zich heen en zei zonder aarzelen dat hij er niets mee van doen had. Hij draaide zich om naar de badkamer. Ik hoorde hem de deur dichtdoen, de kakkerlakken vervloeken, de douche aanzetten. Later zei ik: Volgens mij slaapwandel ik. Zou dat het zijn, denk je? Denk je dat ik het zelf heb gedaan? 12 juli: *opnieuw de executiedroom*.

Het probleem was: Idjaaz wist dat ik thuis was. (Hoe kon ik níét thuis zijn?) Op een middag liet ik hem in de hal staan terwijl hij keer op keer op de bel drukte. De keer daarna, toen ik hem wel binnenliet, vroeg hij waar ik was geweest. Toen ik zei: 'Ach sorry, ik zal bij mijn buurvrouw hebben gezeten,' kon ik zien dat hij me niet geloofde, en hij keek me zo verdrietig aan dat mijn hart naar hem uitging. Djedda vrat aan hem, verzuurde hem, en hij miste Amerika, zei hij, hij miste zijn bezoeken aan Londen, hij moest snel weer eens gaan, een korte vakantie nemen; wanneer gingen wij met verlof, misschien konden we elkaar treffen? Ik legde uit dat ik niet in Londen woonde, wat hem verbaasde; hij leek te denken dat het een smoes was, net als toen ik niet aan de deur was gekomen. 'Want ik kan een uitreisvisum regelen,' zei hij nogmaals. 'Treffen we elkaar daar. Zonder al deze ...' Hij gebaarde naar de deuren als doods-kistdeksels, het zware, eigengereide meubilair.

Hij maakte me aan het lachen die dag met zijn verhaal over zijn eerste vriendin, zijn Amerikaanse vriendin met de bijnaam Patches. Ik kon me gemakkelijk een voorstelling van haar maken: hoe ze hem, onbeschroomd en zongebruind, op een dag had verrast door haar topje uit te trekken, hem haar blote borsten

onder de neus te houden en een einde te maken aan zijn overjarige maagdelijkheid. De vrees die hem had bevangen, de angst om haar aan te raken ... zijn beschamende prestatie ... hij sloeg zich voor de kop bij de herinnering. Ik was betoverd, denk ik. Hoe vaak vertelt een man dit soort dingen nu? Ik vertelde het aan mijn man om hem aan het lachen te maken, maar hij lachte niet. Vaak ruimde ik de kakkerlakken voor hem op met de stofzuiger voordat hij thuiskwam van het ministerie. Hij wierp zijn kleren af en verdween. Ik hoorde de plens van de douche. Les Negentien: *Bent u getrouwd? Ja, mijn vrouw is meegekomen; daar staat ze, in de hoek van de kamer.* Ik stelde me de kakkerlakken voor, zwart en hulpeloos in de stofzuigerzak.

Ik ging weer aan de eettafel zitten, waaraan ik een komedie schreef. Het was een geheime bezigheid, een die ik nooit noemde tegenover de expat-echtgenotes en maar amper toegaf aan mezelf. Ik pende door onder het licht van de tl-buizen tot het tijd was om met de auto op boodschappen uit te gaan. Je moest je boodschappen doen tussen avond- en nachtgebed; de rolluiken van de winkels sloegen bij de eerste oproep neer, en timede je het verkeerd, dan zat je binnen gevangen, of buiten in de vochtige hitte van het parkeerterrein. In de winkelcentra werd gepatrouilleerd door vrijwilligers van het Comité ter Bevordering van Deugd en Bestrijding van het Kwaad.

Eind juli kwam Idjaaz met zijn gezin op de thee. Mary-Beth was een kleine vrouw, maar leek bol te staan onder de huid; futloos, sproetig, een vervaalde roodharige die in zichzelf gekeerd leek, niet gewend aan conversatie. Een zwijgende dochter met ogen als zwarte sterren was

voor de visite opgedoft in een witte jurk met kant en ruches. De torenschedelige Salim was met zijn zes jaar zijn babyvet kwijt en zijn bewegingen waren voorzichtig, alsof zijn botten zomaar konden breken. Zijn blik was oplettend; Mary-Beth keek me nauwelijks aan. Wat had Idjaaz haar verteld? Dat hij haar mee op bezoek nam bij een vrouw die min of meer was zoals hij háár zou willen? Het was een onzalige middag. Ik kan me er alleen doorheen hebben geslagen omdat ik popelde van verwachting; mijn koffers stonden gepakt voor onze vlucht naar huis. Een dag eerder, toen ik naar de logeerkamer was gegaan, waar ik mijn kleren had liggen, had ik opnieuw een verontrustende aanblik te verwerken gekregen. De deuren van de inbouwkleerkast, al even groot en zwaar als de andere doodskistdeksels, hingen half uit hun hengsels en steunden alleen nog op de onderste scharnieren, zodat ze vanboven klapperden als de vleugels van een gammele vliegmachine.

Op 1 augustus vertrokken we in een onweersbui van King Abdulaziz International Airport voor een woelige vlucht. Ik was nieuwsgierig naar Mary-Beth en terwijl één deel van mij hoopte haar weer te zien, hoopte een ander dat zij en Idjaaz simpelweg in het niets op zouden gaan.

Eind november keerde ik pas terug naar Djedda, nadat ik mijn boek in handen van een agent had achtergelaten. Vlak voor ons verlof had ik mijn Saoedische bovenbuurvrouw ontmoet, een jonge moeder die een parttime literatuurstudie volgde aan de vrouwenuniversiteit. Scholing voor vrouwen werd gezien als een luxe, iets voor de sier, een middel voor de echtgenoot

om te kunnen opsnijden over zijn ruimdenkendheid; Moenira wist in de verste verte niet wat ze met de opdrachten aan moest, en ik vatte de gewoonte op om halverwege de ochtend naar haar toe te gaan en ze voor haar te maken, terwijl zij in haar negligé op de vloer Egyptische soaps zat te kijken en zonnebloemzaadjes snoepte. Wij drieën, Yasmin, Moenira en ik, waren koffietijdvriendinnen geworden; zodat ze me beter konden observeren, dacht ik, en me bespreken zodra ik weer weg was. Het was gemakkelijker voor Yasmin en mij om naar boven te gaan; om naar beneden te komen, moest Moenira volledig in sluier en abaja worden uitgemonsterd (dat verraderlijke moment in het publieke domein van het trappenhuis, waar een man zomaar kon binnenvallen van de straat en 'Hi!' kon roepen). Yasmin was frêle, net een prinses uit een Perzische miniatuur. Ze was jonger dan ik, smetteloos gesoigneerd, glanzend afgewerkt met een laagje goede manieren en ingetogenheid. Moenira was negentien, mooi op een grove, gretige manier, met een bleke huid en een haardos die statisch knetterde en een vurig eigen leven leek te leiden; haar lach was een schorre uithaal. Zij en Yasmin zaten op kussens maar wezen mij een stoel (Nee echt, ga zitten). Ter ere van mij serveerden ze Nescafé, al had ik eigenlijk liever een dikke donkere plaatselijke variant gehad. Ik had de brute effectiviteit van cafeïne tegen migraine leren kennen; sommige nachten vloog ik slapeloos ijsberend tegen de muren op en ging pas naar bed wanneer de oproep tot het ochtendgebed klonk, in gedachten nog steeds koortsachtig bezig met de boeken die ik zou kunnen schrijven.

Op 6 december belde Idjaaz aan. Hij was vreselijk blij

me weer te zien na mijn lange verlof en stralend zei hij: 'Je lijkt meer op Patches dan ooit.' Ik voelde een flits van schrik; niets, geen woord had me hierop voorbereid. Ik was afgefallen, zei hij, ik zag er goed uit. De dosis van mijn medicijnen was verlaagd en ik had wat daglicht gekregen, dat was het hem vast, zei ik, maar: 'Nee, je bent veranderd,' zei hij. Een van de expat-echtgenotes had hetzelfde gezegd. Ongetwijfeld dacht ze dat het me eindelijk was gelukt om zwanger te worden.

Ik ging Idjaaz voor naar de zitkamer terwijl hij complimentjes in mijn kielzog strooide, en zorgde voor koffie. 'Misschien komt het door mijn boek,' zei ik, toen ik ging zitten. 'Zie je, ik heb een boek geschreven ...' Mijn stem stierf weg. Dit paste niet in zijn wereld. Niemand las boeken in Djedda. Je kon hier in de winkels alles krijgen behalve alcohol en boekenkasten. Mijn buurvrouw Yasmin, die Engelse taal en letterkunde had gestudeerd, zei dat ze sinds haar huwelijk geen boek meer had gelezen: ze had het te druk met de dinertjes die ze avond aan avond gaf. Ik heb een klein succesje gehad, legde ik uit, of nou ja, ik hóóp op succes, ik heb een roman geschreven, zie je, en die is aangenomen door een agent.

'Een leesboek? Voor kinderen?'

'Voor volwassenen.'

'Heb je dat in je vakantie gedaan?'

'Nee, ik was er al heel lang aan bezig.' Ik voelde me een bedriegster. Ik was eraan bezig geweest toen ik weigerde aan de deur te komen.

'En je man betaalt om het te laten publiceren.'

'Nee, als ik geluk heb, betaalt iemand mij. Een uitgever. De agent hoopt het te kunnen verkopen.'